

ASEAN Paradox:

ความเป็นภูมิภาค กับ ความ (ไม่) หลากหลายทางวัฒนธรรม

เอกสารประกอบการอภิปราย

โครงการอบรมหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษา รุ่นที่ 1

ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

วันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

ผู้อภิปราย

ภูวิน บุนยเวชชีวิน, MA (Hull)

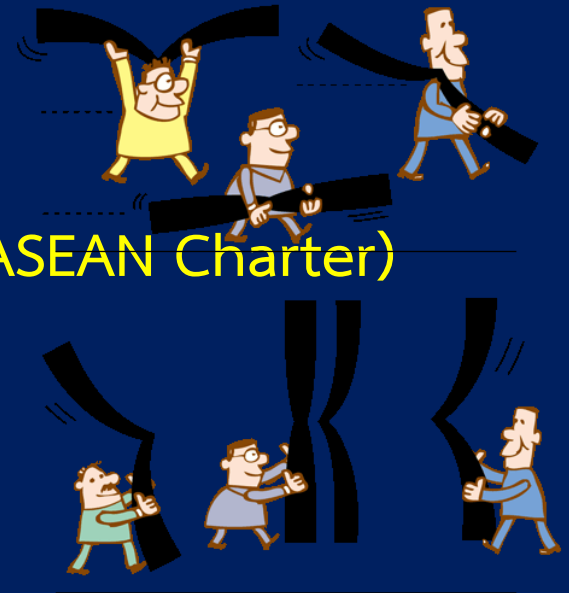
นักวิจัย สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

www.pbunyavejchewin.com

อาเซียน (ASEAN) คือ อะไร?

- Association of Southeast Asian Nations
- สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- องค์การภูมิภาค / องค์การระหว่างรัฐบาล
- นิติบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศ (หลัง ASEAN Charter)
- องค์การระหว่างประเทศ

ภูมิภาค คือ อะไร?

- ความเข้าใจผิด – ภูมิภาค = อาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะสถิต (static) และมีความเป็นเนื้อเดียวกัน (monolithic)
- ภูมิภาค = สิ่งสร้างทางสังคม (social construction)
- ภูมิภาคที่เรียกว่า “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้” เป็นผลผลิตของ ยุทธศาสตร์มหาอำนาจในปลาย WWII

ภูมิภาค คือ อะไร?

- เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน อดีตเรียกว่า “ตะวันออกไกล” (Far East) (ตะวันออกของอาณานิคมอินเดีย)
- คำว่า “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อหมายถึงพื้นที่ยุทธศาสตร์ซึ่งญี่ปุ่นเข้าครอบครอง

ภูมิภาค คือ อะไร?

- ชุมชนในจินตนาการ (Imagined Community) – Benedict Anderson – ชาติ / ความเป็นชาติ
- ในทางเดียวกัน ภูมิภาค คือ ชุมชนในจินตนาการ ซึ่งต้องการเอกลักษณ์ หรือ ลักษณะบางอย่างร่วมกัน
- เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ถือเป็น ภูมิภาคทางสังคมวัฒนธรรมได้หรือไม่ ?
- ความเป็นชาติ กับ ความเป็นภูมิภาค

วัฒนธรรม คือ อะไร?

- - (Culture) denotes an historically transmitted pattern of meanings embodied in symbols, a system of inherited conceptions expressed in symbolic form by means of which men communicate, perpetuate, and develop their knowledge about and attitudes towards life (Geertz, 1973 : 89)
- วัฒนธรรมในฐานะระบบความเชื่อความหมายที่แสดงออกผ่านรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ด้วยวิธีการต่าง ๆ อาทิ การสื่อสารปฏิสัมพันธ์ การให้คุณค่ากับชีวิตทางสังคมการเมือง ที่เชื่อมโยงปัจเจกเข้ากับหน่วยแกนกลาง เช่น องค์กรทางศาสนา หรือ หน่วยที่เรียกว่ารัฐ เป็นต้น
- วัฒนธรรม มักจะพบคู่กับคำว่า ชาติ ศาสนา เชื้อชาติ ชาติพันธุ์
- วัฒนธรรม = สิ่งสร้างทางสังคมการเมือง
- วัฒนธรรม = การนับรวม (inclusion) และการไม่นับรวม (exclusion)

วัฒนธรรม คือ อะไร?

- วัฒนธรรม – ระดับสูง (high-level culture)
- วัฒนธรรมในฐานะชุดของความเชื่อความหมายที่ถูกต้องดีงามสูงสุดซึ่งชี้นำแนวทางให้กับความคิดและการกระทำในโลกทางสังคม
- วัฒนธรรมถูกผูกโยง / เป็นแกนกลางของอารยธรรมอันสูงส่ง
- ผลผลิตจากชนชั้นนำ – เครื่องมือของรัฐ / ผู้มีอำนาจในสังคมการเมือง
- การสอดประสานกันระหว่าง ความเป็นชาติ กับ วัฒนธรรม
- ความเป็นไทย กับ วัฒนธรรมไทย → ทำงานผ่านกลไกรัฐเชิงอุดมการณ์
- นิยามว่าอะไร คือ ไทย อะไรไม่ใช่ไทย
- แนวคิดว่าด้วย “สุวรรณภูมิ” หรือ “จักรวรรดิไทยอันยิ่งใหญ่” ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทย

วัฒนธรรม คือ อะไร?

- วัฒนธรรม – ระดับรอง (low-level culture)
- วัฒนธรรมสมัยนิยม (pop culture) , วัฒนธรรมมวลชน (mass culture)
- ไม่ใช่นโยบายโฆษณาการของรัฐ
- วัฒนธรรมที่เป็นเนื้อแท้และปกติธรรมดาในชีวิตของคนทั่วไป
- ความเป็นปกติธรรมดา (เห็นได้ทั่วไปในสังคมการเมือง)
- วัฒนธรรมในฐานะผลิตผลของบรรทัดฐานนิยม
- โภครภัณฑ์ (commodity) ผลิตโดยอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม (ธุรกิจบันเทิง)
- วัฒนธรรม ในฐานะ ผลิตผลของปัจเจก (ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ)

素人セーラー服生中出し

あづさ

DVD VIDEO

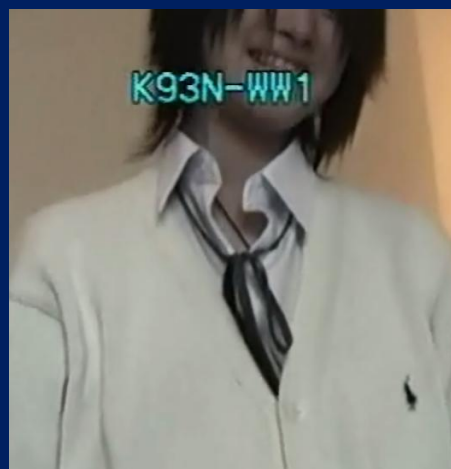

素人セーラー服生中出し

あづさ

おにいちゃん
www.oimoya.com

Public—Private distinction ???

"カワイイ (KAWAI) Ambassadors"

1. Gothic Lolita section
2. Harajuku-style fashion
3. School uniform style

©1995 Nintendo. ©1996-2003 Nintendo/Creatures Inc./GAME FREAK Inc. TM and ® are trademarks of Nintendo.

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

- ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (cultural diversity) – ภายในอาณาเขตของรัฐยากที่จะประกอบด้วยกลุ่มทางวัฒนธรรมเดียว แม้รัฐอย่างไทยที่นักวิชาการหลายคนมองว่ามีความเป็นเนื้อเดียวกันทางวัฒนธรรมมากกว่ารัฐอื่น โดยเฉพาะรัฐภาคพื้นสมุทร (มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย บรูไน)
- การปะทะกันของอารยธรรม (clash of civilizations) / สงครามใหม่ (New War) : ความขัดแย้งของกลุ่มเอกลักษณ์ทางศาสนาและชาติพันธุ์ + การเกิดขึ้นของศาสนามูลฐานนิยม (religious fundamentalism) เช่น การสังหารหมู่โรฮิงยาในพม่า เป็นต้น
- ➔ อาเซียนมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างไร ?

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

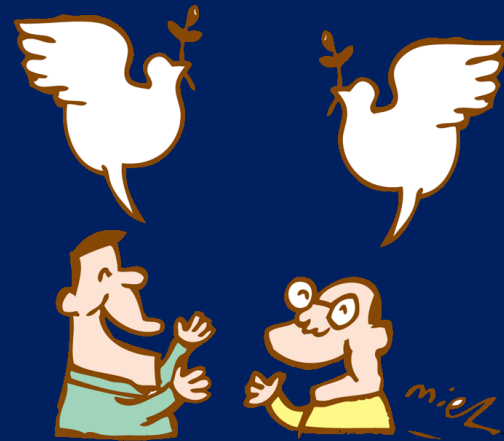
- แหล่งที่มาของวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
 - ศาสนา : ฮินดู พุทธ คริสต์ อิสลาม ขงจื้อ + ความเชื่อก่อนศาสนา
 - ชาติพันธุ์ : มาเลย์ ไทย จีน ชาว ฯลฯ
 - มรดกของเจ้าอาณานิคม : ความทันสมัยแบบอาณานิคม → รูปแบบการปกครอง การใช้ภาษาต่างประเทศ เครื่องแต่งกาย ความเชื่อแบบสากลนิยม (เช่น ระบบเมียเดียว)
 - โลกาภิวัตน์ : ทุนนิยม บริโภคนิยม สื่อสารสนเทศ บรรทัดฐาน (norm) แบบตะวันตก (เช่น สิทธิมนุษยชน และประชาธิปไตย) การเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย และวัฒนธรรมประชา
 - โลกาภิวัตน์ ทำลายเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม? หรือ วัฒนธรรม คือ ผลผลิตส่วนหนึ่งของโลกาภิวัตน์

วัฒนธรรมร่วมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

- ตัวอย่างลักษณะร่วมทางวัฒนธรรม
 - ศิลปะ : รูปแบบการอ่านเขียนดั้งเดิม ศิลปะการแสดงและการขับร้อง และการจัดดอกไม้
 - สถาปัตยกรรม : บ้านยกสูง (ยกเว้นเวียดนาม) บ้านหลังคามุงด้วยจาก/ใบไม้
 - เสื้อผ้า : โสร่ง ผ้าไหม ลักษณะแบบเครื่องแต่งกาย
 - อาหาร : ข้าวผัด เครื่องเทศที่ใช้ วิธีการทำอาหาร
 - เกษตรกรรม : ปลูกข้าว ทำการเกษตรบนเนินราบสูง
 - เนื้อตัวร่างกาย : ทรงผม เครื่องประดับต่าง ๆ
 - ธรรมเนียม : เคี้ยวหมาก กิจวัตรประจำวัน (เช่น อาบน้ำทุกวัน) รูปแบบการเลี้ยงเด็ก รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างครู-นักเรียน

วัฒนธรรมร่วมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

- ขาตินิยม / ความหลงชาติ : ความเชื่อว่าประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และอารยธรรม ของชาติตนมีความสูงส่งกว่าชาติเพื่อนบ้าน***
- → วัฒนธรรมเหยียดหยามเพื่อนบ้าน ที่ถูกซึมซับผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (เช่น ครอบครัว สถานศึกษา สื่อมวลชน)
- → มองว่ารัฐอื่นเป็นภัยคุกคาม (threat) ในมิติต่าง ๆ อาทิ เวียดนามในทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

ASEAN Paradox

- อาเซียนปฏิทรรศน์ (ASEAN Paradox) : ความย้อนแย้งกันของการบูรณาการ (integration) / รวมกลุ่ม (grouping) ของอาเซียน ไม่ได้สร้างความเป็นภูมิภาค (regioness) ให้กับองค์การอาเซียน
- *** ประชาชนของประเทศสมาชิกอาเซียนไม่ได้มีความรู้สึก “we feeling” ไม่มีความรู้สึกว่าเป็นประชาชนภายใต้หน่วยที่มีร่วมกัน ***
- พลเมืองของรัฐสมาชิกสหภาพยุโรป (EU) – We are *European*.
- → EU เป็นองค์การที่เป็นตัวแทนของรัฐบาลและประชาชนยุโรป
- พลเมืองของรัฐสมาชิกอาเซียน – ~~We are ASEAN?~~
- → ประชาชนของรัฐอาเซียนไม่มีสำนึกร่วมเกี่ยวกับความสำคัญของอาเซียน

ASEAN Paradox

- อาเซียน = การรวมกลุ่มที่เรียกว่า “ภูมิภาคนิยม” (regionalism) – โครงการความร่วมมือ ปฏิสัมพันธ์ โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจ ที่ริเริ่มโดยภาครัฐ ซึ่งจำกัดอยู่ในกลุ่มคนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ เช่น นักการทูต ดังนั้นจึงเป็นกระบวนการแบบ “บนลงล่าง” (top-down process)
- ความสำเร็จของการรวมกลุ่มโดยเฉพาะในยุโรป มีลักษณะที่เรียกว่าภูมิภาควิวัฒน์ (regionalization) ซึ่งเป็นกระบวนการจากล่างขึ้นบน (bottom-up process) ที่ริเริ่มโดยภาคเอกชน ปฏิสัมพันธ์ของสังคม การเมือง แล้วภาคนโยบายจึงตอบสนองต่อสิ่งที่เกิดขึ้นดังกล่าว

ASEAN Paradox

- ทำไมสำนึกร่วมถึงความเป็นภูมิภาค / ความเป็นอาเซียน จึงสำคัญ ?
- ความรู้สึกร่วมทางสังคมวัฒนธรรมช่วยลดผลกระทบจากบูรณาการทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ถอยกลับไม่ได้
- อาเซียน ใน ศ. 21 มีลักษณะภูมิภาควิวัฒน์บางประการ โดยพหุนัยแต่กลับให้ผลตรงกันข้ามกับปรากฏการณ์ในยุโรป → ความหวาดระแวงและเกลียดชัง
 - การอพยพของแรงงานจากประเทศที่ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจต่ำกว่า (โดยเฉพาะแรงงานผิดกฎหมาย)
 - การลงทุนจากต่างประเทศและตลาดของสินค้าจากต่างประเทศที่กระทบต่อภาคส่วนทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะ สินค้าเกษตร
 - ธุรกิจขนส่งระหว่างประเทศ : สายการบินต้นทุนต่ำที่เชื่อมโยงภูมิภาคเข้าด้วยกัน
 - sex sector ซึ่งเป็นภาคส่วนเศรษฐกิจสำคัญของหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
 - เสพย์สื่อทางวัฒนธรรมจากญี่ปุ่น เกาหลี ฯลฯ เหมือนกัน

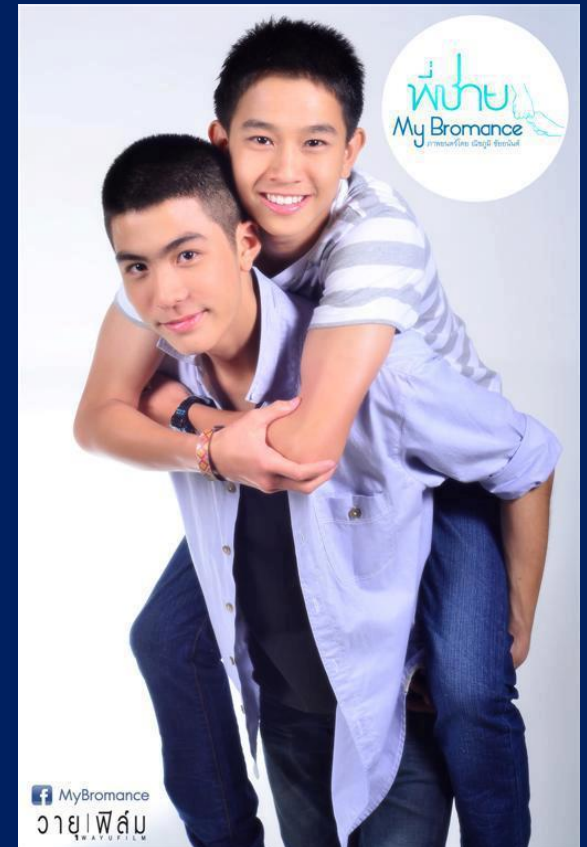
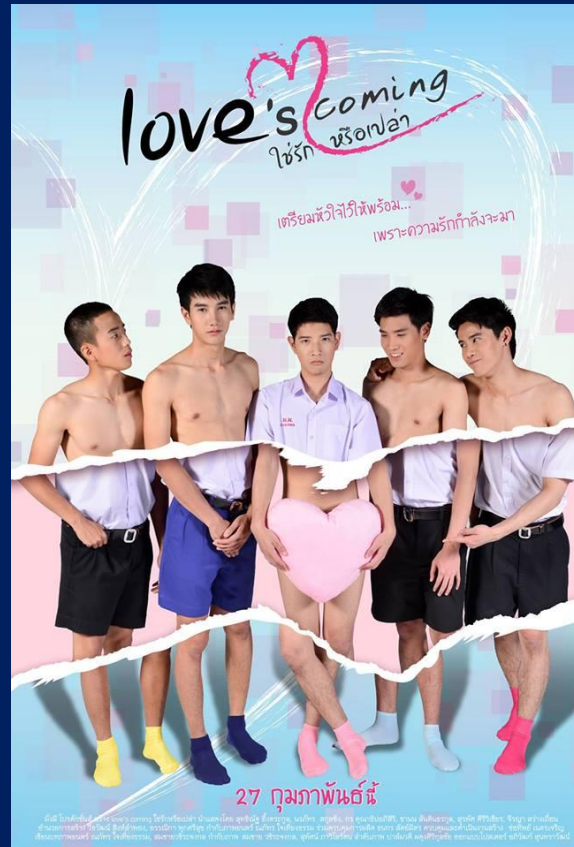
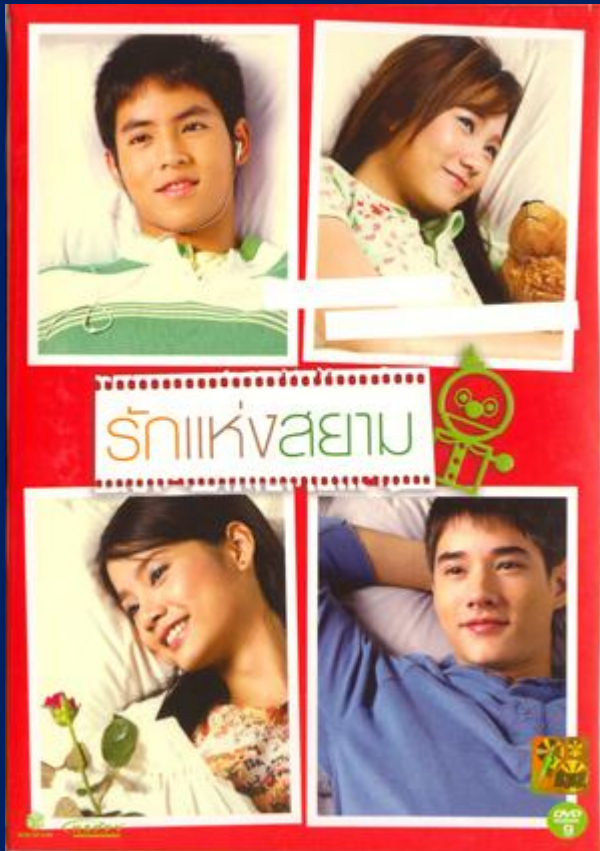
ASEAN Paradox

ASEAN Paradox

ASEAN Paradox

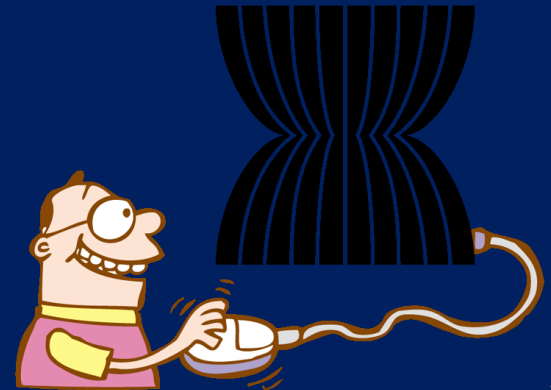

บทบาทของสถานศึกษา?

- สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของอาเซียน โดยเฉพาะ บทบาทของ การทูตแบบเงียบ (Quiet Diplomacy) และหลักไม่แทรกแซงกิจการภายใน ของ อาเซียนที่ทำให้เกิดสันติภาพในห้วงเวลาของสงครามเย็น
- สร้างความเข้าใจที่ “ถูกต้อง” ให้กับนักเรียนและชุมชน เกี่ยวกับ การบูรณาการของ อาเซียน (โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจ และผลของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน)
- สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียน ผ่านกิจกรรมที่มีความน่าสนใจ และเหมาะสม กับวัยของผู้เรียน เช่น แฟชั่นโชว์อาเซียน การแสดงของแต่ละระดับชั้นประกอบ เพลงป๊อบของประเทศต่าง ๆ และฝึกภาษาอังกฤษผ่าน series อาเซียน?
- ปรับทัศนคติเหยียดหยามเพื่อนบ้าน ผ่านระบบภาษา เช่น รณรงค์ (ตัดคะแนน) การใช้คำพูดที่ไม่นัยเสียตลึงทางวัฒนธรรม (เช่น ลาว)
- สร้างความตระหนักว่าไม่มีวัฒนธรรมและสังคมการเมืองใดที่สูงส่งกว่า หรือ ต่ำต้อย ด้อยค่ากว่า เพราะวัฒนธรรมมีลักษณะสัมพัทธ์ (relativism)

บทบาทของสถานศึกษา?

- รวบรวม / สร้างฐานข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียน ให้นักเรียนสามารถเข้าถึงได้
- หนังสือเผยแพร่ภาษาไทยของกรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ สามารถโหลดได้ที่ <http://www.mfa.go.th/asean/th/asean-media-center/2403>
- กรมอาเซียน <http://www.mfa.go.th/asean/>
- สมาคมอาเซียน <http://www.aseanthailand.org/>
- โครงการ ASEAN Watch <http://www.aseanwatch.org/>

- สำหรับผู้สนใจสามารถดาวน์โหลด เอกสารประกอบการอภิปราย
ได้ที่ <http://www.pbunyavejchewin.com/>
- สำหรับติดต่อผู้อภิปราย bpoowin@hotmail.com

